

“BABEȘ-BOLYAI” UNIVERSITY OF CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF HISTORY AND PHILOSOPHY
DOCTORAL SCHOOL OF HISTORY. CIVILIZATION. CULTURE
Ph.D. IN HISTORY

DOCTORAL DISSERTATION

JEWISH ECONOMY AND SOCIETY IN SĂLAJ
(1918-1940)

DOCTORAL SUPERVISOR:
PROF. SORIN MITU, PhD

DOCTORAL CANDIDATE:
BUDA GRIGORE

CLUJ-NAPOCA

2013

DOCTORAL DISSERTATION
JEWISH ECONOMY AND SOCIETY IN SĂLAJ
(1918-1940)

GRIGORE BUDA

SUMMARY

Table of contents:

Chapter I Historiographical and methodological benchmarks

Chapter II Jewish people in Romania during the interwar period: legal status, demographic evolution, organisational structures, anti-Semitism

Chapter III Aspects of Jewish participation in the economic life of Romania during the interwar period

Chapter IV Sălaj in the interwar period: administrative organisation, demographic evolution, economic life

Chapter V Jewish people of Sălaj until 1918

Chapter VI Demographic structure and topography of the Jewish population in Sălaj during the interwar period

Chapter VII Economic life of the Jewish people in Sălaj during the interwar period

Chapter VIII Jewish society in the interwar Sălaj

Keywords: Jews, Sălaj, economy, economic profile, diaspora, agriculture, industry, trade, banking system, Jewish society, Zionism, elections, education, Jewish schools, anti-Semitism.

Our paper intends to present as accurate and detailed as possible an important chapter in the Jewish history of Sălaj, namely the interwar period, a period marked by the changes occurred at the end of World War I and by the Unification of Transylvania and Romania. Particular attention is paid to the involvement of the Jews in the economic life of the county, an area where they played a very important role.

We believe that our approach will prove useful considering the scarcity of scientific studies on the Jewish history of Sălaj, even though the Jewish community was quite large and important since the second half of the 19th century.

In elaborating our paper we used both the relevant literature in the field and archives, several annals published at that time, as well as the interwar local press. Unfortunately, our study was limited due to the lack of an archive regarding the Jewish communities in Sălaj, being known the fact that most of the archives of the communities living in Northern Transylvania were destroyed during the Holocaust. However, in order to reconstruct the Jewish history in this part of Romania, we studied the documents in the archives of the central and local public administration institutions, documents drawn up over time, either by these authorities or by the communities, during their inevitable relationships.

Chapter I approaches the historiography of the Jewish history in Romania and the methodological benchmarks which we took into consideration during our research and elaboration of the paper. As far as the methodological benchmarks are concerned, we have pointed out that the methodological guidelines for the elaboration of monographs of the Romanian Jewish communities were established ever since the 19th century, when the “Iuliu Barasch” History Society was founded, some of them being valid even today. A very useful methodological guidebook in the research on economic history of Romanian Jews was written by Avram Rozen, one of the few researchers concerned with this issue so far.

Chapter II deals with the legal status of Jews in the interwar period, considering that, even though emancipation was successful, their situation remained critical due to the rise of anti-Semitism. The laws adopted in that period, especially the laws on citizenship, made

emancipation gradually lose its meaning. This chapter also presents the demographic evolution of the Jewish population and the way in which political organisation forms evolved in the new context of Greater Romania.

Chapter III presents the main aspects of Romanian Jews' economic life in the interwar period, their socio-professional structure, and the economic fields in which they had a significant role. The chapter also includes aspects regarding the establishment of industrial and commercial enterprises, and of banks by Jewish investors.

Chapter IV addresses the administrative organisation of Sălaj County during the interwar period, its demographic evolution and economic development, trying to outline the general framework in which the Jews of Sălaj carried out their activity during the period under our examination.

In Chapter V, we thought it would be useful to present a brief overview of Jewish history in Sălaj prior to 1918, showing their demographic evolution, socio-professional structure and community organisation.

Chapter VI presents the demographic evolution of the Jewish population in Sălaj during the interwar period. Based on data from the census conducted in 1930, we also made a map of the Jewish population, highlighting its distribution in the territory, by towns (rural area-urban area) and by lowland divisions. It can be noticed that, due to the poor urbanisation of the county, most of the Jews of Sălaj lived in rural areas, and the urban population was concentrated in Șimleu Silvaniei and Carei, and less in Zalău, the county capital city.

The economic life of the Jews in Sălaj is dealt with in Chapter VII. Our research highlights aspects of Jewish participation in all four major economic sectors, namely agriculture, industry, trade, financial-banking field, using both statistical data provided by the 1930 census and archival documents that help us know the structure of land ownership, the activity of industrial and commercial enterprises owned by Jews, as well as their involvement in banking. We can say without reservation that Jewish participation in the economic life of Sălaj County

during the interwar period was vital to its development and the areas such as industry and commerce basically depended on the capital invested by Jewish businessmen. The Jews of Sălaj had a highly significant role in large and medium land ownership, as they practiced a modern agriculture, in true capitalist farms spread over hundreds of acres in some cases. Livestock farming, fruit and wine growing were important economic activities for the Jewish farmers living in Sălaj.

Chapter VIII approaches aspects of the Jewish community life; the archival documents help us know the problems faced by the Jews of Sălaj, especially by those living in Zalău, during the interwar period. The differences arising from personal and group rivalries marked the Jewish community life in the county capital city, a community that was not very large but, as noticed, it was very active. These differences favoured the interference of local authorities in the community, especially since the law was pretty vague in that area. This chapter also presents data on various organisational forms of the Jews in Sălaj, such as charitable organisations of women and girls, and professional mutual relief organisations of craftsmen. Fragmentary information on Zionist organisations in the county is also included in this chapter. A special subchapter deals with education; here we present data on the number of Jewish elementary schools in the county, on the number of teachers and students in those schools, and in religious schools such as Heder, Talmud-Torah or Yeshiva schools.

Aspects of Jewish politics in Sălaj, the activity of the Jewish Party and the results achieved by this party in the county in interwar elections are included in another subchapter of this paper.

We have also analysed the anti-Semitic incidents and the local impact of the anti-Jewish actions taken by the Goga-Cuza government. The archival documents show the abuses committed by local authorities in this period, i.e. by closing Jewish religious schools or by firing people just because they were Jews.

An interesting aspect of our research was to see the way in which the “Jewish problem” was covered in the interwar local press. We were surprised to see that most of the Romanian publications from that period had anti-Semitic articles, some of them extremely virulent.

Newspapers such as “Hotarul” or “Solidaritatea”, published in Carei, were the bullhorn of local far-right groups; they even published solutions to the “Jewish problem” proposed by various local leaders, some anticipating the tragedy that would follow not before long. As an epilogue to such anti-Semitic delusions, we believe it is important to briefly present the drama of the Jews in Sălaj during the Holocaust, knowing that most of them died in the gas chambers of Auschwitz in the summer of 1944.

BIBLIOGRAPHY

A. PRIMARY SOURCES

I. ARCHIVES

1. Arhivele Naționale, Fond Președenția Consiliului de Miniștri.
2. Arhivele Naționale, Direcția Județeană Maramureș :
 - a. Fond "Phönix" Fabrica de acid sulfuric și produse chimice
 - b. Tribunalul Maramureș, Registre firme.
3. Arhivele Naționale, Direcția Județeană Satu Mare, Fond Primăria oraș Carei.
4. Arhivele Naționale, Direcția județeană Sălaj :
 - a. Fond Prefectura Județului Sălaj
 - b. Fond Prefectura Județului Sălaj. Prefect-Administrativ
 - c. Fond Prefectura județului Sălaj, Subprefect
 - d. Fond Prefectura județului Sălaj. Comitetul Administrativ
 - e. Fond Primăria orașului Zalău
 - f. Fond Instituții de asistență socială
 - g. Fond Tribunalul Județean Sălaj, Seria firme
 - h. Fond Tribunalul Județean, Secția I-a
 - i. Fond Tribunalul județului Sălaj, Alegeri
 - j. Fond Banca Națională a României, Sucursala Zalău
 - k. Fond Banca națională a României, Agenția Șimleu Silvaniei
 - l. Fond Camera de Comerț și Industrie Zalău
 - m. Fond Asociația Micilor Meseriași din Șimleu Silvaniei
 - n. Fond Camera Agricolă a Județului Sălaj.

II. COLLECTIONS OF DOCUMENTS

1. ***, *Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România*, București, Editura Hasefer, I–III/1–2, 1985–2001.
2. ***, *Evreii din România în texte istoriografice. Antologie*, București, Editura Hasefer, 2002.
3. ***, *Minoritățile naționale din România 1918-1925. Documente*, București, Editat de Arhivele Statului din România, 1995.

III. ANNALS, CENSUSES

1. *Anuarul General al Societăților Anonime pe Acțiuni*, București, 1922
2. *Anuarul Școlii Comunale pentru Ucenici Industriali și Comerciali din Zalău*, Zalău, 1929.
3. *Anuarul pentru comerț meserii și agricultură*, București, Editura Rudolf Mosse S.A. 1931/1932.
4. *Anuarul importatorilor și exportatorilor din România 1933-1934*, București, 1934.
5. *Anuarul forestier pentru industria și comerțul lemnului din România*, București, 1936.
6. *Anuarul Camerelor de Comerț și Industrie 1936-1937*, București, 1937.
7. *Anuarul Administrativ al Ținutului Someș*, Oradea, Editat de Revista Cuvântul Notarului, 1938.
8. *Compass. Anuar român pentru finanțe 1923-1924*, Cluj, Institutul de Arte Grafice "Providența", 1924.
9. ***, *Recensământul general al populației României din 27 Decembrie 1930*, București, 1938-1940.

IV. PRESS

1. *Gazeta de Duminecă*, (Șimleu Silvaniei, 1920-1937).
2. *Hotarul*, (Carei, 1933-1936).
3. *Plugul*, (Șimleu Silvaniei, 1926-1928, 1934-1935).
4. *Plugarul*, (Șimleu Silvaniei, 1923-1925).
5. *Sălajul*, (Jibou, 1920-1922, Zalău, 1922-1928).
6. *Solidaritatea*, (Carei, 1935-1940).

V. ELECTRONIC SOURCES

1. <http://blankgenealogy.com/showmedia.php?mediaID=6372&medialinkID=10080>
2. http://www.survivors-romania.org/text_doc/actul_de_acuzare.htm

B. SECONDARY SOURCES

I. BOOKS AND SCIENTIFIC STUDIES

1. Ancel, Jean, *Distrușgerea economică a evreilor români*, București, Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, 2008.
2. Idem, *Contribuții la istoria României. Problema Evreiască (1933–1944)*, București, Editura Hasefer, 2001–2003.
3. Axenciuc, Victor, *Introducere în istoria economică a României. Epoca modernă*, București, Editura “România de Măine”,
4. Baron, W . Salo. Arcadius Kahn and others, *Economic History of the Jews*, Edited by Nachum Gross, New York, Schocken Books, 1976.
5. Bathory, Ludovic, “Oameni de afaceri evrei din România. Max Ausschnitt și dezvoltarea societății „Titan-Nădrag-Călan” între cele două războaie mondiale”, în *Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca*, 1995, 34, pp. 111–124.
6. Idem, “Proeminent Jewish Businessmen from Romania (1890–1940). Mauriciu and Aristide Blank”, în *Studia Judaica*, 1991, nr. 1, pp. 94–103.

7. Botoran, Constantin, "Participarea populației evreiești la viața economică a României până la cel de-al doilea război mondial", în *Revista istorică*, 3, nr. 3-4, 1992, p. 345-356.
8. Carmilly-Weinberger, Moshe, *Istoria evreilor din Transilvania (1623–1944)*, București, Editura Enciclopedică, 1994.
9. Cellier, Dafna, "Activitatea economică minoritară. Studiu de caz: evreii din Vechiul Regat (1859–1914)", în *Noi perspective în istoriografia evreilor din România*, București, Editura Hasefer, 2010, pp. 149–161.
10. Ciubăncan, V., Populația Sălajului între 1910–1941, în *Acta Musei Porolissensis*, IV, 1980, p. 605 –659.
11. Constantinescu, Nicolae, *Istoria economică a României de la începuturi până la cel de-al doilea război mondial*, București, Editura Economică, 1997.
12. ***, *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, Editura Hasefer, 2004.
13. Corondan, Virgil, "Numărul evreilor din Transilvania și îndeletnicirile lor", în *Țara Noastră*, Cluj – București, 1938, 17, nr. 1570, pp. 1–2, nr. 1572, pp. 24–26.
14. Costache, Silviu, *Evreii din România. Aspecte etnogeografice*, București, Aditura Top Form, 2003.
15. Gidő, Attila, "Stratificarea socială a evreilor din Clujul interbelic", în *Istorie și memorie evreiască; volum omagial dedicat doamnei dr. Lya Benjamin*, București, Editura Hasefer, 2011, pp. 86–107.
16. Gyémánt, Ladislau, *Evreii din Transilvania în epoca emancipării (1790–1867). The Jews of Transylvania in the Age of Emancipation (1790–1867)*, București, Editura Enciclopedică, 2000.
17. Idem, *Evreii din Transilvania. The Jews of Transylvania*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, 2004.
18. Iancu, Carol, *Evreii din România (1918–1938). De la emancipare la marginalizare*, București, Editura Hasefer, 2000.
19. Idem, *Evreii din România(1866- 1919).De la excludere la emancipare*, București, Editura Hasefer, 2009.

20. Idem, *Lupta internațională pentru emanciparea evreilor din România. Documente și mărturii, vol. II (1919-1939)*, București, Editura Hasefer, 2004.
21. Ioanid, Radu, *Evreii sub regimul Antonescu*, București, Editura Hasefer, 1997.
22. Le Goff, Jacques, *Pentru un alt ev mediu*, București, Editura Meridiane, 1986.
23. Mendelsohn, Ezra, *The Jews of East Central Europe Between the World Wars*, Indiana University Press, 1987.
24. Morariu, Tiberiu, "Câteva contribuții la oieritul evreilor maramureșeni", în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, vol. IV, 1928–1929, pp. 183–203.
25. Mózes, Tereza, *Evreii din Oradea. Monografie*, Editura Hasefer, București, 2000.
Oișteanu, Andrei *Imaginea evreului în cultura română*, București, Editura Polirom, 2012.
26. Nastasă, Lucian, *Antisemitismul universitar în România (1919–1939). Mărturii documentare*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Editura Kriterion, 2011.
27. Ornea, Z., *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995.
28. Păun, Nicolae, *Stat și economie, România în perioada dintre cele două războaie mondiale 1919-1939*, Cluj-Napoca, Editura Interferențe, 1992.
29. Idem, *Viața economică a României 1918-1948*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2009.
30. Pecican, Ovidiu, „Jean Ancel și cealaltă istorie a României”, în *Noi perspective în istoriografia evreilor din România*, București, Ed. Hasefer, 2010.
31. Pinteș, Alexandru, Gheorghe Ruscan, *Băncile în economia românească 1774-1995*, București, Editura Economică, 1995.
32. Pop, Dănuț, *Cultură și societate în Sălaj : 1918-1940*, Zalău, Editura Caiete Silvane, 2000.
33. Pop, Dănuț, Doru E. Gorun, *Prefecții județului Sălaj. O Istorie în documente*, Zalău, Editura Caiete Silvane, 2007.
34. Radosav, Maria, "Livada cu rodii". *Carte și comunitate evreiască în nordul Transilvaniei (secolele XVIII–XX)*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2007.

35. ***, *Raport final*, Comisia Internațională pentru Studierea Holocaustului în România, București, Editura Polirom, 2005.
36. Rotman, Liviu, "Meseriași evrei în România din a doua jumătate a secolului al XIX-lea", în *Revista Cultului Mozaic*, București, 586 (1985), p. 6, 587 (1985), p. 7.
37. Idem, "Social and Economic Structures of the Jewish Population of Romania in the Last Part of the 19th Century", I, în *Romanian Jewish Studies* (spring 1987), pp. 15–19; II (winter 1987), pp. 19–30.
38. Idem, "Evreii și începuturile industriei românești", în *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație*, București, Editura Hasefer, 2004, pp. 648-653.
39. Rozen, Avram, "Outlook and methodology in the study of the economic aspects of the history of the Jews in Romania", în *Studia Iudaica*, VII, 1998, pp. 123-131.
40. Rozen, Avram, *Participarea evreilor la dezvoltarea industrială a Bucureștiului, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în anul 1938*, București, Editura Hasefer, 1995.
41. Idem, *Contribuția evreilor la progresul industrial în România interbelică*, București, Editura Hasefer, 2002.
42. Schwarzfeld, Elias, *Din istoria evreilor. Împopularea, reîmpopularea și întemeierea târgurilor și târgușoarelor în Moldova*, București, Editura Evreilor Pământeni, 1914.
43. Sebastian, Mihail, *De două mii de ani... Cum am devenit huligan*, București, Editura Humanitas.
44. Simon Kuznets, *Economic Structure and Life of the Jews*, Preliminary Draft, 1956 (Studiul publicat în *The Jews, their history, culture and religion*, II, New York, 1960, pp. 1597-1666).
45. Ștefănescu, Barbu, Ronald Hochhauser, "Industry and Industrialists in Interwar Oradea. A few considerations based on Jewish contributions", în *Transylvanian Review*, vol. XX, Supplement No. 1, 2011, pp. 31–46.
46. ***, *Szilágy megye zsidóságának emlékkönyve*, Editată de Giládi Dávid, Tel Aviv, 1989.

47. Tamari, Meir, *"With All Your Possession". Jewish Ethics and Economic Life*, New York, The Free Press, 1987.
48. Țațomir, Eugen, *Contribuții la studiul evreilor ca element producător în economia națională. Fenomenul distribuției topografice a populației evreiești din România*, Teză de doctorat, București, 1937.
49. Tercatin, Baruch Lucian Zeev Herșcovici, *Prezențe rabinice în perimetrul românesc : secolele XVI-XXI*, București, Editura Hasefer, 2008.
50. ***, *The History of the Jews in Romania*, vol. 3. *Between the Two World Wars*, Editori: Liviu Rotman, Raphael Vago, Tel Aviv, Tel Aviv University, The Goldstein-Goren Diaspora Research Center, 2005.
51. Ursuțiu, Claudia, *Senatori și deputați evrei în Parlamentul României (1919–1931)*, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2006.
52. Ussoskin, Moshe, *Struggle for Survival: A History of Jewish Credit Cooperatives in Bessarabia, Old Romania, Bucovina and Transylvania*, Jerusalem, Jerusalem Academic Press, 1975.
53. Vago, Raphael, "The Jews of Transylvania: Between Integration and Segregation", în *The History of the Jews in Romania*, vol. III, pp. 235 – 266.
54. Volovici, Leon, *Ideologia naționalistă și « problema » evreiască în România anilor '30*, București, Editura Humanitas, 1995.
55. Weber, Max, *Etica protestantă și spiritual capitalismului*, București, Editura Humanitas, 1993.
56. Werner Sombart, *The Jews and Modern Capitalism*, Illinois, The Free Press, 1951.

II. BIBLIOGRAPHIES, ENCYCLOPAEDIAS

1. Ancel, Jean, Eskenasy, Victor, *Bibliography of the Jews in Romania*, Tel Aviv, 1991.
2. ***, *Bibliografia istorică a României*, vol.II-XIII, București, Cluj-Napoca, Editura Academiei, 1970-2010.
3. Meister, Róbert, *Problematica evreiască ilustrată în colecțiile B.C.U. din Cluj-Napoca : bibliografie analitică*, Cluj-Napoca, 1995.
4. Poenaru, D., Sârbu, C., *Istoriografia economică românească. Bibliografie selectivă (1944-1969)*, București, 1970.
5. *Enciclopedia României*, vol.I-IV, București, 1938-1943.
6. *Encyclopaedia Judaica*, vol.I-X, Jerusalem, 1972.